

ሊበራል ዴሞክራሲ ወይስ አብዮታዊ ዴሞክራሲ?

መርስኤ ኪዳን

ሰሞኑን በተለያዩ ኢትዮጵያ ተኮር ድረ-ገጾች ላይ በሊበራል ዴሞክራቶችና እና በ አብዮታዊ ዴሞክራቶች መካከል የጠፈ ክርክር በመካሄድ ላይ ይገኛል። ገዢው ፓርቲ ኢህአዴግና ደጋፊዎቹ ሊበራል ዴሞክራሲ እንከተላለን በሚሉ ተቃዋሚዎች ላይ የሰላ ትችት በመሰንዘር ላይ ይገኛሉ። ጠቅላይ ሚኒስትራችንን ጨምሮ የ ኢህአዴግ መሪዎቻና ተከራካሪዎች ሊበራል ዴሞክራሲን በራሱ ሳይሆን ኒዮሊበራሊዝምን እንደ ሊበራል ዴሞክራሲ መገለጫ አድርገው በማቅረብ ተችተው ለመሰንዘር ሲሞክሩ ይታያሉ። አንዳንዶቹ ሊበራል ዴሞክራሲን አዛብቶ በመተርጎም ሳይገቱ ጭራሽ የ አብዮታዊ ዴሞክራሲ ፈልጋል ነን። አብዮታዊ ዴሞክራሲ በኢህአዴግ የተፈለገው አገር በቀል አስተሳሰብ ነው ሲሉ ተደምጠዋል፤ ተነብበዋል። በሊበራል ዴሞክራቶች በኩል እንደተለመደው አብዮታዊ ዴሞክራሲን የመተቸቱ ነገር ቢታይም ሊበራል ዴሞክራሲን የተሻለ አማራጭነት በማሳየት በኩል ከ አይን የሚገባ ክርክር ሲደረግ አላይሁም። በዚች አጭር ፅሁፍ በማውቀውና በምረዳው መጠን በ አብዮታዊ ዴሞክራሲ እና በሊበራል ዴሞክራሲ አማራጭነት ዙሪያ እንዲሁም ኢህአዴጎች ከሊበራል ዴሞክራሲ ጋር ሊያያይዙት በሚሞከሩት በኒዮሊበራሊዝም ዙሪያ ያለኝን ሃሳብ እንደሚከተለው አቀርባለሁ።

አብዮታዊ ዴሞክራሲ

በተከታታይ ሳምንታት በተካሄዱት የ2002 ምርጫ ክርክሮች የኢህአዴግ ተከራካሪዎች ከዚህ ቀደም በተለየ መልኩ አብዮታዊ ዴሞክራሲን እንደራሳቸው ፍልስፍና አድርገው ለማሳየትና ከእውነተኛ ምንጩ ከሶሻሊዝም በተቻለ መጠን ለማራቅ ሲጥሩ ተመልክተናል። መቸም አብዛኛው ሰው ፖለቲካን በወጉ አይከታተልም ወይም አያነብም ከሚል አስተሳሰብ ነው እንዲህ ያለ ከእውነታው እጅግ የራቀ ክርክር ለመከራከር የተጋበዙት። የአለም ፖለቲካዊ ሂደትን በአለፍ ገደም የሚከታተል ሰው እንኳ የአብዮታዊ ዴሞክራሲን ምንጭ ማወቁ አይቀርም። አብዮታዊ ዴሞክራሲ በ1917 ዓ.ም. በተካሄደው የሶቪየት ህብረት የሶሻሊስት መንግስት ምስረታ የንድፈ ሀሳብ (Theory) መመሪያ ሆኖ እንዳገለገለ ይታወቃል።²

በቫላድሚር ሌኒን የተነደፈው ይኸው ንድፈሀሳብ በማርክስና በኤንግልስ ንድፈሀሳቦች ዳብሮ በአለም አቀፍ ደረጃ በብዙ አገሮች ተቀባይነትን አግኝቶ ማርክሳዊ ሌኒናዊ ፍልስፍና በሚል ለመታወቅ በቅቷል። ሌኒን በካፒታሊስት ኢኮኖሚያዊ ደረጃ ላይ ለሚገኙት “ሶሻሊስት ዴሞክራሲ” የሚባለውን ንድፈሀሳብ ሲያቀርብ በካፒታሊስትነት ደረጃ ላልደረሱ አገሮች “አብዮታዊ ዴሞክራሲ” የሚባለውን አቅርቧል። ለዚህም መሰረታዊው ምክንያት ለሶሻሊስት አብዮት መነሻ የሆነው የሰራተኛው መደብና የቡርገዣው ተቃርኖ በካፒታል ባላደጉት አገሮች ሊታይ ባለመቻሉ ከሰራተኛው መደብ ሌላ ቡርኸዋውን የሚታገሉ አካላትን (አርሶ አደሩን ና ንዑስ ከበርቴውን) የሚያስተባብር አብዮት ለመፍጠር መሆኑ ነው። ለዚህም ማረጋገጫው ኢህአዴግ በ1984 ባሳተመው “አብዮታዊ ዴሞክራሲያዊ” ፕሮግራሙ የሚከተለውን አሰፍሯል። “ላብ አደሮች; አርሶአደሮችና የከተማው ንዑስ ከበርቴ በአብዮታዊ ዴሞክራሲያዊ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ለውጦች የተሟላ ጠቀሜታ ያገኛሉ።” ይላል። በዚያው ፕሮግራሙ ላይ ቡርኸዋውን በተመለከተ “የሰፊው ህዝብ ስልጣን ሰፊው ህዝብ ወሳኝ የሚሆንበት ሁኔታ የመፈጠር ጉዳይ እጅግ

ስለሚያሳስበውና ስለሚያሰጋው በጸረ አብዮት ካምፕ የሚቀላቀልበት ሁኔታ ይኖራል። ቡርኻዋ ከጸረ ዲሞክራሲ ሀይሎች ጋር በሚሰለፍበት ጊዜ መብቱ ሊገደብ የግድ ይሆናል..." ይላል። ይህ እንግዲህ የማርክሳዊ ሌኒናዊ አስተሳሰብ ዋና መገለጫ ነው።

ኢህአዴግን የመሰረቱትን ድርጅቶች ማንነት ስናይ ደግሞ የኢህአዴግ ማርክሳዊ ሌኒናዊ አስተሳሰብ ታሪካዊ መነሻ ይገለጻልናል። ኢህአዴግን የመሰረቱት ሁለት ፓርቲዎች ማለትም ሕወሓት እና ኢህዴን በጊዜው ማርክሳዊ ሌኒናዊ መሆናቸው የሚታወቅ ነው። በተለይ ሕወሓት ኢህአዴግን ከመመስረቱ በፊት በ1977ዓ.ም ማርክሲስት ሌኒኒስት ሊግ ትግራይ (ማሌሊት) የሚባለውን ፖለቲካዊ አመራር ከንፍ በማቋቋም ዝግጅት አድርጓል። ማሌሊት በፕሮግራሙ ሁለተኛ ክፍል አገር አቀፍ ማርክሳዊ ሌኒናዊ ግንባር መመስረትን እንደ አላማው አስቀምጧል። ሁለቱ ፓርቲዎች ግንባር ሲፈጥሩ የሌኒንን ንድፈህሳብ በመውሰድ በኢትዮጵያ ካፒታሊስት ስርአት ባለመኖሩ ምክኒያት በ ማርክሲስት ሌኒኒስት አስተሳሰብ ለእንዲህ አይነት አገሮች ተስማሚ ተብሎ የተመረጠውን አብዮታዊ ዲሞክራሲን እንደመመሪያቸው መርጠዋል። ስለሆነም የግንባራቸውን ስያሜ “የኢትዮጵያ ህዝቦች አብዮታዊ ዲሞክራሲያዊ ግንባር” ብለውታል።

ሆኖም ከአለማቀፍ ፖለቲካዊ ሚዛን ለውጥ በመነሳት ኢህአዴግ አንዳንድ መሰረታዊ ለውጦች ለማድረግ ተገዷል። ዋነኞቹ ሁለት ለውጦች ናቸው። አንደኛው መድበለ ፓርቲ ስርአትን መቀበሉ ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ ነጻ ገበያንና ካፒታሊዝምን እንደ ኢኮኖሚያዊ ስርአት ተቀብሏል። ስለሆነም ኢህአዴግ የሚከተለው አብዮታዊ ዲሞክራሲ በማርክሳዊ ሌኒናዊ ማእቀፍ የሚታይ ሆኖ አንዳንድ የካፒታሊዝምንና ሊበራል ዲሞክራሲን አስተሳሰቦች የተቀበለ ነው።

ኒዮ-ሊበራሊዝም አዲሱ ጭራቅ

በመጀመሪያ መታወቅ ያለበት አብዮት የሚያስፈልግበት ሁኔታ ባለበት ጊዜ አብዮት ማድረግን የምስማማበት ሲሆን ሕወሓትም ደርግን ለማሸነፍ ያደረገውን ተጋድሎ የማድንቅ ነኝ። ሆኖም ኢህአዴግ ለአመጽ ተስማሚ የሆነውን አብዮታዊ አስተሳሰብ አገር ለመምራት መጠቀሙን እቃወማለሁ ለዚህም ምክኒያቱ አንድን አካል በጠላትነት ማየትን የሚያስገድደው አብዮታዊ ዲሞክራሲ ለሁሉም የአገሪቱ ዜጎች በእኩል የሚሰራ መንግስት ለመፍጠር አያስችልም ብዬ ስለማስብ ነው።

ኢህአዴግ መድበለ ፓርቲ ስርአትን መቀበሉ እሰየው የሚያስኝ ቢሆንም የሚከተለው “አብዮታዊ ዲሞክራሲ” ዲሞክራሲን በማስፈን ረገድ አንዳንድ መሰረታዊ ችግሮች አለበት። አብዮታዊ ዲሞክራሲ ማርክሳዊ ሌኒናዊ አስተሳሰብ እንደመሆኑ መጠን በሁለት ወይም ከዛ በላይ በሆኑ የህብረተሰቡ ክፍሎች የሚፈጠርን ተቃርኖ የሚመረኮዝ አስተሳሰብ ነው። ስለሆነም በየትኛውም ጊዜ እወክለዋለሁ ለሚለው የህብረተሰብ ክፍል ጠላት ይፈልግላታል። ለምሳሌ በ60ዎቹ ባላባቱ ከበርቴውና ኢምፔሪያሊስት ሀይሎችን እንደጠላት ያይ ነበር። የ66ቱን አብዮት ከህዝብ የጠቀሰው ደርግ በሚያሳዝን ሁኔታ አገሪቱን ሊያሳድግ ይችል የነበረውን ከበርቴ ከባላባትና ጨቋኝ ባልለየ ሁኔታ ሁሉንም በጠላትነት በመፈረጅና በማሳደድ የአገሪቱን ኢኮኖሚ አንኮታኩቷል። ከዚያም ደርግ ራሱ በጠላትነት ተፈርጆ አብዮት ተካሄደበት። ኢህአዴግ ከስልሳዎቹ ጀምሮ የሚመራበት ማርክሳዊ ሌኒናዊ ፍልስፍና እያስገደደው በተለያየ ጊዜ ጠላት እየፈጠረ ሲያጠቃ ቆይቷል። በመጀመሪያ ኢህአፓ; ኢዲዩና የኤርትራው ጅብህን በጠላትነት አጠፋ። ከዚያም ደርግን በጠላትነት ተዋጋ; ከዚያም የመሀል አገሩን ምሁርና ልሂቅ ትምክህተኛ በሚል በጠላትነት መደበ። እነኚህን ሁሉ በጠላትነት በመመደብ አላቆመም ለህዝብ የጭራቅ አምሳያ እንደሆኑ አድርጎ በመቀስቀስ እነሱን ማጥፋት እንደመፍትሄ እያስቀመጠ ነው የመጣው። ይህ ባህሪ የሕወሓት ወይም የኢህአዴግ ብቻ ሳይሆን የአብዛኞቹ የስልሳዎቹ ፖለቲከኞች ባህሪ ነው። (የኢህአዴግ ጠላት የሆኑትም በተመሳሳይ መልኩ ወያኔን ጠላት አድርገው ጭራቅ አድርገው ሊስሉልን ይፈልጋሉ።)

ኢህአዴግ ወይም ማንኛውም አብዮታዊ አስተሳሰብ ያለው ፓርቲ ጠላትን የግድ ለምን እንደሚፈልግ ይገርም ይሆናል። ምክንያቱን ጠለቅ ብለን ስናየው ግን ይገባናል። አብዮታዊው ፓርቲ ህብረተሰቡን አንድ የጥቅም ተቃርኖ (conflict of interest) ያለው ጠላት ይፈጥራለትና ያ ጠላት ተብየው ክፍል ከሌላው ህብረተሰብ ጋር ካለው የጋራ እሴት ይልቅ ተቃርኖውን አገልግቦ በማሳየት እንደጭራቅ አድርጎ ይሰለውና ህብረተሰቡን ከዚያ ጠላት ሊታደገው የሚችለው ፓርቲ እሱ ብቻ መሆኑን በመደሰከር ስልጣኑን ለረጅም ጊዜ ማስቀጠል እችላለሁ ብሎ ከማሰብ የሚመጣ ነው። ታዲያ ባገር ውስጥ ያሉ ሀይሎችን በበላይነት እንደቀጣ ያወቀው ኢህአዴግ አሁን ደግሞ አዲስ ጠላት በመፈለግ ላይ ይገኛል። ሰሞኑን እንደሚታየውና እንደሚሰማው አዲሱ ጭራቃችን ኒዮሊበራሊዝም ነው። ኢህአዴግ ኒዮሊበራሊዝም እያለ የሚገልጸው አስተሳሰብ በመሰረቱ ራሱን የቻለ አስተሳሰብ ሳይሆን፣ በምእራቡ አለም የሚገኙ ሀያላን አገሮች እነሱ በካፒታሊስት ስርአትና በነጻ ገበያ ከበቂ በላይ ካፒታል አከማችተው ሲያበቁ ያላደጉ አገሮችን ከነሱ ነጋዴዎች ጋር እንዲወዳደሩ የሚያስገድድ እንዲሁም በተለያዩ መልኩ ተጽእኖ የሚያደርጉ ፖሊሲዎችን እንዲያወጡ ለማስገደድ በነሱ ቁጥጥር ስር ባሉ እንደ አለም ባንክና አይ ኤም ኤፍ የመሳሰሉ ድርጅቶችን በመጠቀም የሚያስፈጽሙበት መመሪያ ነው።

በርግጥ እነኚህ ህብታም አገራት ያለውን ሁኔታ (status quo) ባለበት እንዲቀጥል ይፈልጉ ይሆናል። ማለትም እነሱ ህብታም እኛ ድሀ እንደሆንን። በተለይም ነጋዴዎቻቸው የድህዎቹን አገሮች ህብት የሚቆጣጠሩበትን መንገድ ከመፈለግ እንደማይባዝኑ መገመት አይከብድም። ግን እነሱ ብቻ ሳይሆኑ ማንኛውም ሀይል ጥቅሙን ለማስጠበቅ መጣሩ የማይቀር ነው። ስለሆነም አላማቸውንና ስራቸውን በጥንቃቄ ማየት ቢጠቅምም በዚያው መጠን ከነሱ ጥሩ ነገር አይመጣም ብሎ ማሰብም ስህተት ነው። በተቻለ መጠን ጥቅማችንን ባላሳጣ መልኩ ለጋራ ጥቅም አብሮ መስራት የሚቻልበትን መንገድ መፈለግ ያሻል። እነኚህን ሀይሎች እንደ አንድ ጥቅሙን ማስጠበቅ እንደሚፈልግ የአለም ህብረተሰብ አካል ማየትና የራሱን ጥቅም ባስጠበቀ መልኩ በጋራ መስራት ይገባል እንጂ እንደ ጠላት ማየት አይገባም።

ሊበራል ዲሞክራሲ ከኒዮሊበራል ሀይሎች ጋር ያለው ግንኙነት ምንድነው የሚለውን ያየን እንደሆነ መልሱ ቀላል ነው። እነሱ እንዲህ ተጽእኖ ማሳደር ከሚችሉበት ደረጃ እንዲደርሱ የረዳቸው ስርአት ሊበራል ዲሞክራሲ ነው። ከሊበራል ዲሞክራሲ ስርአት ውጭ የነበሩ አገሮች ቁልቁል በሄዱበት ጊዜ ሊበራል ዲሞክራሲን ያሰፈኑ የምእራብ አውሮፓና የሰሜን አሜሪካ አገራት ግን ይኸው በአለም ኢኮኖሚም ሆነ ፖለቲካ የበላይነታቸውን ተቀዳጅተዋል።

ሊበራሊዝም

ምናልባት የኢህአዴግን ሆን ተብሎ የተዛባ ትርጉም ያደመጠ ሰው ታዲያ ኒዮሊበራሊዝም የሊበራል ዲሞክራሲ መገለጫ ካልሆነ ሊበራል ዲሞክራሲ ምንድነው? የሚል ጥያቄ ሊያነሳ ይችላል። ሊበራሊዝም ከ18ኛው ክ/ዘመን ጀምሮ እንደያገሩና እንደጊዜያቱ እየታደሰና እየሰፋ የመጣ ሀሳብ ነው። በአሁኑ ጊዜ ሊበራል የሚለው ስያሜ በተለያዩ አገራት የራሱ ትርጉም አለው። ለምሳሌ በአሜሪካን አገር ያሉት ሊበራሎች በዋነኝነት አዳዲስ ማህበራዊ እሴቶችን ለመቀበል ባላቸው ዝግጁነት የተሰጣቸው ስያሜ ነው። ስለዚህ ሊበራልነት ላዳዲስ አስተሳሰቦች ክፍት በመሆን ሊገለጹ ይችላሉ። በሌላ በኩል በ19ኛውና 20ኛው ክ/ዘመን የገበያ ሊበራሎች በዝተው ነበር። ይህም በገበያው የመንግስት ተሳትፎ እንዳይኖር የሚጥሩትን ያካትታል። ከጅምሩ ጀምሮ እስካሁን ያልተለወጠውና የማንኛውም ሊበራል ዲሞክራሲ አስተሳሰብ መገለጫ የሆነው የግለሰብ መሰረታዊ ሰብአዊ መብትና ህብት የማፍራት መብት መከበር ነው።

ምንም እንኳን ሊበራሊዝም መነሻው የግለሰብ መብትን ለማስከበርና በተለይም የመንግስትን ጣልቃገብነት ለመቀነስ ቢሆንም አሁን በሀያአንደኛው ክፍለዘመን ሊበራሊዝም በአንዳንድ በአውሮፓ ካሉ የሶሻሊስት ዲሞክራሲ አስተሳሰቦች ጋር በመዋሀድ ሊበራል ዲሞክራሲ የሚባል አስተሳሰብ ሆኗል። ስለሆነም ሊበራል ዲሞክራሲ በመሰረቱ የግለሰብ መብትን በማስከበር ላይ ያተኮረ ሆኖ መንግስት እንደያስፈላጊነቱ የህብረተሰቡን ጥቅም ለማስጠበቅ ጣልቃ የሚገባበትን ሁኔታም ይቀበላል። ስለሆነም የሀያአንደኛው ክ/ዘመን ሊበራል ዲሞክራሲ ዋነኛ መገለጫዎች

የግለሰብ መብት መከበር

ለአዳዲስ ማህበራዊ እሴቶችና አስተሳሰቦች ክፍት መሆን

እና የአናሳም ሆነ የብዙሀን አስተሳሰቦች መከበር (መቻቻል)ናቸው።

ይህን ይዘን በኢትዮጵያ የሊበራል ዲሞክራሲ አራማጅ ማነው የሚለውን እንይና እንመለስበታለን።

ሊበራል ዲሞክራሲ ማነው?

በአሁኑ ጊዜ በአገራችን በኢትዮጵያ ከስልሳ የማያንሱ ፓርቲዎች አሉ። ከነኚህ ፓርቲዎች አብዛኞቹ በብሄር እንጂ በአይዲዮሎጂ የተሰባሰቡ አይደሉም። ህብረብሄራዊ ሆነው ከተደራጁት ውስጥም አብዛኞቹ በደፈናው ኢህአዴግን ለመቃወም እንጂ የተወሰነ አይነት አይዲዮሎጂን በመከተል አልተደራጁም። በ2002ቱ ምርጫ ከተሳተፉት ፓርቲዎች መካከል ዋነኞቹን እንይ። መካከላዎቹን ስንመለከት በዋነኝነት የመከላከያ አመሰራረት የኢህአዴግን በብሄር ላይ የተመሰረተ የመንግስት አወቃቀር በመቃወም የተመሰረተ ነው። ይህ ፓርቲ መከላከያ ከመሆኑ በፊት በአማራው ላይ የሚደርሰውን ጥቃት ለመታደግ የተቋቋመ ነበር ስሙም መከላከያ ነበር። ከመከላከያ አባላት በብሄር መደባደብ አይበጅም ብለው ያሰቡ ናቸው መከላከያን የአቋቋሙት። በመሆኑም የመከላከያ ዋነኛ አጀንዳ የብሄር (የጎሳ) ፖለቲካን መቃወም ነው። መከላከያ እስከቅርብ ጊዜ ድረስ ሊበራል ዲሞክራሲ የሚለውን አስተሳሰብ እንኳን ሊያራምድ ቃሉም በፕሮግራሙ አይገኝም ነበር።

ለ1997ቱ ምርጫ ቅንጅትን ከመሰረቱት ፓርቲዎች መሀል ለመጀመሪያ ጊዜ በፕሮግራሙ ላይ ሊበራል ዲሞክራሲን እንደመመሪያው አድርጎ የቀረበው በጊዜው በዶ/ር አድማሱ ገበየሁ የሚመራው ኢዴአፓ መድሀን (ኢዴፓ) ነው። መከላከያ በጊዜው ይህ ነው የሚባል አይዲዮሎጂ አልነበረውም። የቀድሞውን ቅንጅት ከመሰረቱት አራቱ ፓርቲዎች ዋነኞቹ ኢዴፓና መከላከያ መሆናቸው እንደተጠበቀ ሆኖ ከተቀሩት ውስጥ ቀስተደመና የሚባለው የ/ ዶ/ር ብርሀኑ ፓርቲ ሶሻሊስት ዲሞክራሲን ይከተል ነበር። ከፋም ለማም ቅንጅት ውስጥ ከነበሩት ፓርቲዎች ባይዲዮሎጂ የጠራ አቋም ይዞ የነበረውና በዚያም መሰረት ማኔጆች አዘጋጅቶ የነበረው ኢዴፓ ነበረ። ቅንጅት የኢዴፓን ማኔጆች ያላንዳች ለውጥ እንዳለ በመውሰድ የቅንጅቱ ማኔጆች እንዲሆን አድርጓል። ለማንኛውም ከአራቱ የቅንጅት ፓርቲዎች ሊበራል ዲሞክራሲንም ሆነ ሌሎች አማራጮችን በመተንተን ከስድስት መቶ ግጽ በማያንስ የፕሮግራም ትንታኔው በዝርዝር በማየት ሊበራል ዲሞክራሲን እንደመመሪያው ይዞ የቀረበው ኢዴፓ ብቻ ነው። በ2002ቱ ምርጫ ተሳታፊ የሆኑት እንደ አንድነት ቅንጅትና መከላከያ ያሉት የቅንጅትቅሪቶች በሙሉ ሊበራል ዲሞክራሲን በውሉ ተንትነው ተረድተው ሳይሆን ኢዴፓ ያቀረበውን የቅንጅት ማኔጆችና አይዲዮሎጂ እንዳለ በመውሰድ ነው።

አሁን መድረክ የሚባለው የፓርቲዎች ስብስብ ውስጥ ያሉት ፓርቲዎችና ግለሰቦች በሙሉ በስልሳዎቹ ገኖ በነበረው በ ማርክሲዝም ሌኒንዝም ፕሮሳቸውን የነቀሉ ከመሆናቸው አንጻር ሊበራል ዲሞክራሲን የማራመድ ክልብ የሆነ ፍላጎት ቢኖራቸው

እንኳ አብሮዋቸው ያደገው አመለካከት ሊቃቸው ይችላል ብሎ ማሰብ ይከብዳል። ከልባቸው ነው፤ አመለካከታቸውን እየቀየሩ ነው፤ የሚለው አስተሳሰብ በተግባር ሲታይ ምኞት ብቻ ነው። ለምሳሌ አቶ ስየ አብረሀና ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ አንድነት የሚባለውን ፓርቲ ሲቀላቀሉ አንድነት በፕሮግራሙ ያሰፈረውንና የሊብራል ዲሞክራሲ ዋነኛ መገለጫ የሆነውን የግለሰቦች መብት መከበርን በማስቀየር የማርክሲዝም ዋነኛ መገለጫ በሆነው በቡድን መብት ተከተውታል። በተግባር የሚታየው ማርክሲስቶቹ ወደሊብራል መቀየራቸው ሳይሆን ሊብራል ነን ይሉ የነበሩት ማርክሲስታዊ አስተሳሰብን እንዲቀበሉ መገደዳቸውን ነው።

ሌላው በመድረክ ውስጥ የሚገኙት የቀድሞ ማርክሲስቶች ሊብራል ዲሞክራሲን እንዳልተቀበሉ ወይም እንዳልገባቸው የሚያሳየው የሚያራምዱት አቋም ነው። ሁል ጊዜ አብዮተኞች (ማርክሲስት ሌኒኒስቶች) ራሳቸውን የህዝብ ጠበቃ አድርገው ከነሱ ውጪ ያሉትን የህዝብ ጠላት አድርገው ማሳየት ይፈልጋሉ። አሁንም የመድረኮቹ ሊብራል ነን ባዮች በተግባር ራሳቸውን ብቻ የለውጥ ሀዋሪያ በማድረግ ሌሎች ፓርቲዎች በሙሉ ጠላት ከሆነው ከኢህአዴግ ጋር የተባበሩ ናቸው ብለው የተለመደውን የአብዮተኞች የሁለት ቡድን ተቃርኖ ለመፍጠር በመጣር ላይ ይገኛሉ። ሊብራል ዲሞክራሲ ሌላው ዋነኛ መገለጫው የተለያዩ አመለካከቶችን የማስተናገድ ባህሪ ነው። ለመድረኮች ግን ወይ የነሱ ወይ የኢህአዴግ አማራጭ ብቻ ነው ያለው። መሀል ሰፋሪ ብሎ ነገር የለም። ስለሆነም መድረክም ቢሆን ሊብራል ዲሞክራሲ ሊባል የሚችል ፓርቲ አይደለም። ምናልባት ከኢህአዴግ ጋር የተሻልን ማርክሲስት ነን ብለው ቢፎካከሩ የበለጠ ያምርባቸዋል።

ባገራችን ካሉ ፓርቲዎች ሊብራል ዲሞክራሲን በውሉ ተረድቶ ከሌሎች አማራጮች አወዳድሮ መመሪያ ርዕዮተኛነት ያደረገው ኢዴፓ ብቻ ነው ማለት ይቻላል። ኢዴፓ ከስድስት መቶ ገፅ በሚበልጥ የፕሮግራም ትንታኔው በአለም ያሉ ታሪካዊ ፖለቲካዊ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ሁኔታዎችን ከግምት አስገብቶ ባደረገው ጥናት ለአገሪቱ የሚበጀው ሊብራል ዲሞክራሲ እንደሆነ መደምደሚያ ላይ ደርሷል። ሆኖም አሁን አገሪቱ ካለችበት ነባራዊ ሁኔታ አንፃር ሊብራል ዲሞክራሲና ነፃ ገበያ የሚደረስባቸው ግቦች እንጂ አሁን ወዲያውኑ ሊተገበሩ እንደማይችሉ ትንታኔው ላይ አስፍሯል። ስለሆነም በ አገራችን ያሉትን አራቱን ዋናዎች ፓርቲዎች በዋነኛ መገለጫቸው እንግሊዞች ከተባለ ኢህአዴግ አብዮተኛ፣ መድረክ ፌዴራሊስት፣ መኢአድ የ አንድነት (ዩኒታሪስት)፣ ኢዴፓ ደግሞ ሊብራል ዲሞክራሲ ናቸው ማለት ይቻላል። በ አይዲዮሎጂ መሰረታዊ ልዩነት የሚታየው በ ኢዴፓና በ ኢህአዴግ መካከል ነው ማለት ነው።

ለ ኢትዮጵያ የሚበጀው የቱ ነው?

መሰረታዊ የ አይዲዮሎጂ ልዩነት ያለው በ ኢህአዴግ (አብዮታዊ ዲሞክራሲ) እና በ ኢዴፓ (ሊብራል ዲሞክራሲ) መካከል መሆኑን ካየን ዘንድ ለ ኢትዮጵያ የሚበጀው የቱ ነው የሚለውን ለማየት እንሞክር። ሁለቱም ጠንካራና ደካማ ጎን አላቸው። ባንድ በኩል አብዮታዊ ዲሞክራሲ እንደ ኢትዮጵያ በኢኮኖሚ እጅግ ኋላ የቀሩ አገሮች በፍጥነት ኢኮኖሚያቸውን ለማሳደግ ይችሉ ዘንድ መንግስት የአገሪቱን ሀብትና ጉልበት በመቆጣጠርና በተገቢው ቦታ በማዋል ፈጣን እድገት ማምጣት የሚችሉበትን ሁኔታ ለመፍጠር ያስችላል። ይህ አመለካከት በተለይ ቻይና እጅግ ፈጣን የሆነ እድገት ያመጣችበት ሁኔታ የበለጠ እንዲጠናከር አስችሎታል። ነገሩን ጠለቅ ብሎ ላየው ቻይና ብቻ ሳይሆን እንደ ጃፓን ያሉ አገሮችም ዲሞክራሲን ባሰፈኑበት ጊዜ ሳይሆን በአንድ ፓርቲ የበላይነት ለረጅም ጊዜ በተመሩበት ጊዜ ነው ፈጣን እድገት ያስመዘገቡት። በተለይ ባገራችን አለ ሊባል የማይችለውን መሠረተ ልማት በማስፋፋት ረገድ ዘላቂነት ባለው መልኩ የ አገሪቱን ሃብትና ጉልበት አስተባብሮ ለረጅም ጊዜ መገንባት ይጠይቃል። ስለሆነም ኢህአዴግ አቶ መለስ "African development: dead ends and new beginnings" ብለው በሰየሙት ረቂቅ ጽሁፋቸው እንደተነተኑት የነቻይናና የደቡብ ኤሽያ አገሮችን አርአያ መከተል ይፈልጋል። አብዮታዊ ዲሞክራሲ ፈጣን የ ኢኮኖሚ እድገት ለማምጣት እድል የሚፈጥርበት ሁኔታ ጥንካሬው ቢሆንም በዚያው መጠን ዲሞክራሲን

ከማስፈን አኳያ ድክመቶች አሉት። አሁን ባገሪቱ እንደሚታየው ኢህአዴግ ለረጅም ጊዜ ስልጣኑን ይዞ ለመቀጠል ፍላጎት ስላለው ለዚያ አላማው ስጋት የሆኑትን ነገሮች በሙሉ ያፍናል። ለዚህ ዋና ምሳሌ የሚሆነው የሜዲያ ጉዳይ ነው። የግል ሬዲዮና ቴሌቪዥን ጣቢያዎች ቢከፈቱ ስጋት ይሆኑበቸዋል ብሎ ስለሚያስብ ይኸው አፍኖ ይዞታል። በርግጥ ኢህአዴግ ባገራችን ለመጀመሪያ ጊዜ የዴሞክራሲ ጭላንጭል ያሳየ ፓርቲ በመሆኑ ሊመሰገን ቢገባውም አገሪቱ በዴሞክራሲና ሰብአዊ መብት ማከበር መጓዝ የሚገባትን ያክል እንዳትጓዝ የ ኢህአዴግ አብዮታዊ ዴሞክራሲ እንቅፋት ሆኖባታል።

በሌላ በኩል ሊብራል ዴሞክራሲ የ አስተሳሰብ ነፃነትን የሚያበረታታ ርዕዮተክለም ነው። ሊብራል ዴሞክራሲ በአገሪቱ የሚገኙ ሁሉንም አናሳም ሆኑ ገናና ቡድኖች እንደ ግለሰቦች ስብስቦች ስለሚቆጥራቸው የእያንዳንዱን ግለሰብ መብት ለማከበር ሲል የሁሉንም ቡድኖች መብት ማስከበሩ አይቀርም። አብዮታዊ ዴሞክራሲ ገናና ቡድኖች በ አናሳ ቡድኖች ላይ የበላይነት እንዲኖራቸው የሚያደርግ ነው። ሊብራል ዴሞክራሲ ግን አናሳ ቡድኖችም ጭምር እያንዳንዳቸው ሊከበሩ የሚገባቸው ግለሰቦች ስብስቦች በመሆናቸው መብታቸው እንዲከበር ያደርጋል። ዋናው የሊብራል ዴሞክራሲ ጥንካሬ አድርጌ የምቆጥረው የፈጠራ ክህሎትን የማሳደግ ባህሪው ነው። የግለሰቦችን ሃብት ንብረት የማፍራትና ያፈሩትም ሃብት በመንግስትም ሆነ በሌላ ካቅማቸው በላይ በሆነ አካል ከመጠቀም ሆነ ተጽእኖ ከመደረግ ጥበቃ የሚያደርግ በመሆኑ ግለሰቦች በነፃነት የመመሪያና የመፍጠር ባህሪ እንዲኖራቸው የሚያደርግ ነው። ከዚያም በላይ የሊብራል ዴሞክራሲ ዋነኛ መገለጫ የሆነው ለ አዳዲስ አስተሳሰብና ማህበራዊ እሴቶች ክፍት መሆኑ ነው። ከነፃነት ወይም ከተከሰቱ ዋነኛ ፈጠራዎችና ግኝቶች ከዘጠና በመቶ በላይ የሚሆኑት ሊብራል ዴሞክራሲን ባሰፈነችው በ አሜሪካ ነው የተከሰቱት። ይህ የሆነበት ዋነኛ ምክንያት ያለው ስርአት ፈጠራን የሚያበረታታ በመሆኑ ነው። ሆኖም ሊብራል ዴሞክራሲም የራሱ ድክመት አለበት። በተለይ የ እያንዳንዱን ዜጋ እንዲሁም አናሳም ሆነ ገናና ቡድን መብት ማስጠበቅ ዋነኛ ባህሪው ስለሆነ የእያንዳንዱን ባለድርሻ ስጋት ለማስታመም ሲባል በሊብራል ዴሞክራሲ የሚመጣ ለውጥ እጅግ ጎታታ ሊሆን ይችላል። በተለይ ለግለሰቦች ሃብት ጥበቃ ስለሚያደርግ እንደ አብዮታዊ ዴሞክራሲ መንግስት የ አገሪቱን ሃብት እንዲፈለገው እንዲያዝበት ያግደዋል። ይህ ደግሞ የ አገሪቱን ሃብት በወሳኝና አስፈላጊ ሴክተሮች እያዋሉ ሊመጣ የሚችለውን ፈጣን እድገት ያጋትተዋል። በተለይ ከ እለት ጉርስ አልፎ የተሻለ ነገርን ለመፍጠር የሚጥር መካከለኛ ገቢ ያለው ህብረተሰብ ባልተፈጠረበት ሁኔታ የ አገሪቷን ሃብት ማስተባበር ካልተቻለ ባለንበት መርገጥ ወይም የሁዋሊዮሽ መጓዝ ሊመጣ ይችላል።

ባጠቃላይ መልኩ አሁን ባገራችን ሁለት ተፎካካሪ ርዕዮተ ክለሞች እንዳማራጭ ቀርበዋል። “አብዮታዊ ዴሞክራሲ”ና “ሊብራል ዴሞክራሲ”። አብዮታዊ ዴሞክራሲን የሚያራምደው ኢህአዴግ አገሪቱን በመጨዎቹ ሁለት አስርት አመታት መካከለኛ ገቢ ካላቸው አገሮች ተርታ ትመደብ ዘንድ የ አገሪቱን ሃብት በተገቢው ቦታ እያዋልኩ እሰራለሁ እያለን ይገኛል። ባልከፋ ነበር። ነገር ግን የጠየቀን ዋጋ ከፍተኛ ነው። የ እያንዳንዳችንን መብት ነው የጠየቀን። በኢኮኖሚያዊ እድገትና በዴሞክራሲ መሃል እንድንመርጥ እያስገደደን ይገኛል። በሌላ በኩል የሊብራል ዴሞክራሲ አራማጅ የሆኑት እንደ ኢዴፓ ያሉ ፓርቲዎች ድንቅ የሆነ አማራጭ ፖለቲካዊ መስመር ቢያቀርቡም ያን መስመራቸውን የሚያስፈፅሙበት ጡንቻቸው እጅግ የቀጨጨጨ መሆን ለዴሞክራሲ ብለን ኢኮኖሚያዊ እድገቱን የማጣት ስጋት ደቅኖብናል።

ስለሆነም ለ አገሪቱ የሚበጀው በሁለቱም በኩል ወደቀናው አቅጣጫ መሻሻል ካለ ነው። በ ኢህአዴግ በኩል ዴሞክራሲን ከማስፈን አኳያ ከ1997 እስከ 2002 ዓ.ም. የተከተላቸውን ዴሞክራሲያዊ እድገቱን የሚያፍኑ እርምጃዎች መመርመር ይጠበቅበታል። በተለይ በገፍ አባላትን የመመልመልና እያንዳንዱ አባል አምስት አምስት ግለሰቦችን እንዲቆጣጠር የተነደፈው ስትራቴጂ ባስቸኳይ መቀየር ይኖረበታል። የፓርቲ አባላትን ቁጥርና ብቃት በተገቢው ሁኔታ ማስተካከልና መንግስታዊና ፓርቲያዊ መዋቅርን መለየት አገሪቱ በ አሃዳዊ ፓርቲ ወይስ በመድብለ ፓርቲ ስርአት ውስጥ እንዳለች መለኪያ ስለሆነ ባስቸኳይ መፍትሄ ሊሰጠው የሚገባ ጉዳይ ነው። በ አገሪቱ የግል ኤሌክትሮኒክ ሜዲያ እንዲስፋፋ ሁኔታዎችን ማመቻቸትም የግድ ነው።

ገዢው ፓርቲ በነዚህና በሌሎችም መሰረታዊ ጉዳዮች ላይ የፖሊሲም የህግም የ አስተሳሰብም ለውጥ ካደረገ በሌሎች መስኮች ካስመዘገባቸው ስኬቶች ጋር ተዳምሮ ለወደፊቱ የሚያስመሰግነው ይሆናል። የሊበራል ዲሞክራሲ አራማጅ የሆኑ ፓርቲዎች ሊበራል ዲሞክራሲ ከ አገሪቱ ነባራዊ ሁኔታ የሚጣጣምበትን ሁኔታ በማጥናት የጀመሩትን የ አይ.ዲ.ዮ.ሎጂ ምርምር በስፋትና በጥልቀት መቀጠል ይኖርባቸዋል። ከሁሉም በላይ አላማቸውን ለማሳካት የሚያስችላቸው አደረጃጀትና ብቃት መፍጠር ላይ ከፍተኛ ስራ መስራት ይጠበቅባቸዋል። በተለይ የ ኢትዮጵያውያን ዲሞክራሲያዊ ፓርቲ (ኢዴፓ) በአገሪቱ ሊበራል ዲሞክራሲን በማራመድ ረገድ ፋና ወጊ ከመሆኑ አንፃር የተሻለ ብቃት ስላለው ተመሳሳይ ርዕዮተ አለም ያላቸውን የፖለቲካ ሃይሎች በማሰባሰብና አቅምን በማጎልበት ረገድ ብዙ መስራት ይጠበቅበታል።

መርስኤ ኪዳን

mersea.kidan@gmail.com

ሃምሌ 2002 ዓ.ም.